

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Камналгалыг, орулгалыг ажылдаар

Сагым салымгыр ажил-агыйжы чоруктуң бирги демдээ — камналгалыг болуру. Эки ээ — үдүрүктү-даа, ажилчы-даа күрүнениң эт-хөргөңгилэни халас кааптарын болдурбас. Грамм металл азы өскө-даа чиг-эт бүрүзү, энергиянын чыгыс ватт бүрүзү, эң-не ажилгыт хөргөңгилэни дээш ол сагым салым турар. Бир эвес бис ажил-орулгалыг ажилдаар болдурбас, удуз ажил-агыйжы чедидишкинниң ботандырып болур бис.

Ажил-агыйжы ажилгыт, болам-чалыг чорударынын дугайында айттырыны СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунга чиди-биле тургускан. Бистин мурнувуста туруп турар ажил-агый чорутулгазын бола ам-даа хей чүдүзү эде көөрүн, сайыра-рапайжыларын негеп турар. Эң-не эвес чарыгдаларын үлдүрүп тургаш, эң-не дээр түңнелерин чедип алыр талада, бүдүрүлгенин организастаарын катал-катал анализтеп көөрү негетинип турар. Ажылга карылгалыг, камналга чок чорук-биле шынгыс демисежирин ажил-агыйжы бүрүзү утпас үжүрүт.

Чидиригин кызыларынын эң чүгүдә чүдүзү бола бүдүрүлгенин механизастаар болгаш автоматчылары болур. Бистин бүдүрүлгенин техниктиң денелди чыл бүрү бедиш турар. Ыччалда-даа чамдык бүдүрүлгелерин ап өөр болза, байдал көңүс өскө болгудулар. Чижээ, «Кызыл туз» өргөңгилэниң хой участкаларында, Кызылдың эгт комбинатында чүдүрүр болгаш дүжүрүр чамдык ажилдарын ам-даа хол-биле күөсөдүр турар. Шынында, бо үчүндө бүдүрүлгелерге ажилды механизастаарын амыг турганын-даа бис денелде чорутуп болур арга турда, ону чедир кылбасан. Оңу үжүн бүдүрүлгө күчүрүн долгуз-биле ажилдаттырмай болган.

Республиканың тулуг организастаарында болгаш амылдар-хандырылгала бүдүрүлгелерин хей янынын ажил-агый чорутулгаларын чедип механизастаарынын түңнелде каража-чидирилер тыштын көзү турар. Ону чок болдурар талада, техниктиң депшиллениң хөргөңгү долу күш-биле чорудары, ажилды чингедиш, аңаа бурнунар иди берип турар аргаларын дугайы, дилим-биле ажилдаары чүгүдә. Чедидишкин-нерин үдүзүн бола чиг-эттин складины эгелээш белең продукциянын складины чедир бүдүрүлгени бүгү-ле чорудулгаларын хаара түдүп турар комплексинде технологияны ажилдап кыллары болур.

Урей кылды чоруктуң каражазы бисте ам-даа улуг болуп артышкан. Кызылдың эгт комбинатын бүдүрүп үлдүрүп турар продукциянын шынарыне кошкак кичээңгил салып, каража-погаралга каш уаза таваржып, хемтаалын оон ажырас үжүрүтүп каражыны кырынга база-ла немет турар. Ол ышкаш, Бай-Хаактың болгаш Тожунун райветтур комбинаттары планын оңаалдарын бо чылдын эгениден бээр күөсөтпейн келген.

Урей кылды чорук бүдүрүлгелерде бар болуп турда, оң-биле сагым амыр эгептең, таварышкан каража-погаралын дүргөң кызырар туржук.

ВЛКСМ-нин Тыва область организастаарын Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Хүндүлел бижин-биле шаңнаар дугайында
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун
ЧАРЛЫ

Республиканың ажил-агый, культура тургузушкучу Совет Тываның комсомолчуларынын болгаш аныктарынын илдеилгил киржилгезин дээш база Тывага Аныктар Эвилелинин тургустунганын-даа бээр 40 чыл

Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы **Б. ДОЛЧАНМАА**,
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары **Н. ДИИГА**.

Бүдүрүлгениң бөлүк аныак мурнакчыларын Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Хүндүлел бижин-биле шаңнаар дугайында
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун
ЧАРЛЫ

Республиканың улус ажил-агыйн хөгжүлдеринге чедип алган чедидишкиннери дээш база Тывага аныктар организастаарынын 40 чыл-биле холбаштыр Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Хүндүлел бижин-биле шаңнаар дугайында

Михаил Акан-оолович Монгушту — Танды районун «Тиндиге» совхозунун комбайнери.
Мерген Максимович Мунзунту — Бызыл аэропорту-нун ужулукчузу.
Ирина Семее-ооловна Ондарны — Чөөн-Хемчик районун «Сут-Хөл» совхозунун саанчызы.
Шортка Санжыбановна Ондарны — Чөөн-Хемчик районун «Сут-Хөл» совхозунун саанчызы.
Чечек Ак-ооловна Оюну — Тываның көдээ ажил-агый дуржулга станциянын төп сут-бараан фермазы-нын саанчызы.

Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы **Б. ДОЛЧАНМАА**,
Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары **Н. ДИИГА**.

Бызыл хоорай.
1965 чылдың декабрь 22.

1925 чыла
Тыва-Алтай

1965 ч.
ДЕКАБРЬ
23
ЧЕТВЕРГ
№ 302 (6320).

Өртээ 2 көп.

Совет-вьетнам документиленге ат салган

ВДР-ге неметте техниктиң дуаламчы дугайында. 1966 чылда ВДР-ниң чааанга дедир эгиптис неметте экономиктиң дуаламчы-нын СССР-ниң чаааа көргүзүр дугайында болгаш 1965 чылдың даш-тык салым салылоон дугалы алдыры-биле ВДР-ниң чааанга чед-дин СССР-ниң чаааа тымыр дугайында СССР-ниң болгаш Вьет-намның Демократтыг Республиканын чактарчынын аразында дугуржулгаларга декабрь 21-де Кремльге ат салган.

1966 чылда СССР-ниң болгаш ВДР-ниң аразында барааннар са-дылгажып, берижирини дугайында дугуржулгаларга. 1965 чылдың өр-тектерин 1966 чылда совет-вьетнам салымсалымынга хөвөр арттырар дугайында, ВДР-ниң чааанга мурнуңа тымыскан чед-дилер талаам-биле төлөткелерин 1966 чылда сонгаарадыр дуга-йында солукшан чагааларга база ат салган. (СЭТА).

«Космос-101»

Черный «Космос-101» дээр кызыл спутниктиң эдгелгил са-дып үлдүрүшкүнү бо чылдың декабрь 21-де Совет Экилелениң ботандырган. Космос дегенин шипчелдерин үрдүчүлээр соруг-талым артам аппаратуразын спутникте тургускан.
Черный кырында спутник орбитазын эң ырак хемчээли

ужууушкунда

(апогейге) 550 километр болгаш чок хемчээли (перигейге) — 260 километр.
Спутникте тургускан аппаратура өй-тамында ажилдап чорур.
(СЭТА).

СЭКП-нин XXIII съездинге үнүктүлүп

Ак-Довурактың даг-дугу арылаар фабриказын ажилчыны Мон-гуш Көк-оол хүнде дөрт тонна эки сортту даг-дугуун савалар тургаш күндө иш норманы күөсөдүр, он тонна кылдыр савал турар. Ол коммунис-тик күш-ажылчы шыгыскамы арты чедип-савал дашып күөсөдүрүшкүнү ажилдаштырар. СЭКП-ниң XXIII съездинге алдар кылдыр бедит-кен хуулаагы алган.

ЧУРУКТА: Монгуш Көк-оолдун даг-дугуун савалар турары
Фото А. Солуянын.

ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ДООЗАРЫ-БИЛЕ

«Кызыл тараачын» колхоз бүтү-медээ ажил-агый техниказынын саанын болгаш ажил-агый уча-стоттарынын быдаргалыгын талаам-биле Бий-Хем районда «Өк» сов-хозтан тузак чок ажил-агый болур. «Өк» совхозтун бистинден ыгал-дып чүвөөн болза, мыда эки дер-лел дегем септелге мастерскаязы бар.

Ой амык тракторну аразы ырак-тыр кылдыр бир аай чысаалдыр тургустушкан, трактор бүрүзүнү кезентерин септээр мурнууда чүп ап турар. Мындык чорук септелгени дүргөң болгаш шынарлыг чоруда-рынга ажилгыт, Арыдыр чүп каан кезентериниң калдымын катал ажилдап болуру, калдымын со-гууру дээр чүгүдә мычтан тодарай билилгилер болур. Ол ышкаш ажил-галтынмас үрелки кезентерин ылгөп болуп алырынга база эки.

Ыччалда бистин ажил-агыйда бо байдал надыгыл? Колхозта бар тракторларын үштүп бир кези хирези билип кирип тургуза-рынга чер чедиптес, хей-ле дээрде дөрт трактор киреп мастерская-ны дерлелген, ишкери чамдык тех-никтиң негелдерге дүшпөй турар. Тракторларын мастерская иш-тинге арыдап чүп алыр — чер чок болганын септелге чорудуп турар механизаторлар бергедээшкени-неге таварышп турар. Ыччалда-ла бо бергелерин алып артып, механиз-атор бурдуу оонашкан ажилыг ак-соткилды күөсөдүр турарын айттыр керек.

Бистер септелгени ноябрь 15-те эгелээш бис. Бирги ээлчеге сеп-телге ажилдаар механизаторлар-ны чедиптес, оларын арта-мерге-жилдини аайы-биле туз-туз эвөө-лөргө үскөт, ол-ла кийиздерин

араамдык эвөөнү удурутур болгаш кылдыр ажилды контролдулар иштин саанын 99,7 хуузу ба-ла-лашкында киришкен дээрди до-кылдыткан. Балдылашкында кириш-кен сонгучуларын 0,46 хуузу удуз бадыйлаан.

Күш чок деп санаан бөдөлөткөн-өр чок болган.
Хей-инти, организастаарында, ажилчы чоннар иштинелдеринден, хачаатыларын иштин хуралдарын-да улус шиптекчилеринге кандидат кылдыр депштиттерин болгаш ажилчы чоннар депутаттарынын

дөшт бедиткен социалист хуула-гелерин боттарында алган. Олар шак мындык бедит соругла-биле ажилдаштырар, ажил-агыйда сеп-теле чогур «ДТ-54» ден 40 тракторун 8-ин, 48 септалык 30-ин, 36 а-дамын 8-ин холдан үлдүргөн. А. Тарыла, Б. Волсуе, Н. Куш, Г. Филимонов, К. Доронин, А. Ис-лишцы, П. Суриков олар септел-гени бедит шынарыг, дүргө темпи-лит чорудар талаам-биле өскөлгө-рүгө чорудуп, ажилды урей кылдыр-биле шынгыс демиселди чорудуп турар.

Колхозтун бүтү механизаторлары-нын мурнууда салдыган база бир чүгүдә соругларынын бирөөн бол-за, Чалаанын «Сельхозтехника» каттыжымшыгынын механизатор-ларынын кыйырыны дегенде, ажил-агыйда чыска хон ажилдары-ны-даа үдүлде депштиттер, чаа арга-биле ажилдаар болур.
Н. ЦЫБИН,
колхозтун кол пияверер.

ДЫННАДЫГ

Ажилчы чоннар депутат-тарынын Кызыл хоорай Со-вединин VI сессиязын 1965 чылдың декабрь 29-та СЭКП Кызыл хооркомунун хуралдаар залында чыыл-дырарын бүтү депутаттарга хооруксунком диндындар тур. Сессияга чугаалажыр айты-тыргалар:

1. Организастыг айтыры-лар.
2. Хоорай Совединин күөс-комунун 1965 чылда чорут-кан ажилынын дугайы.

РСФСР-ниң районнар (хоорайлар) улус судтарынын улус шиптекчилеринин соңгулдаларынын Тыва АССР-ниң девискээринге эрткен түңнелдеринин дугайында

ДЫННАДЫГ

РСФСР-ниң районнар (хоорайлар) улус судтарынын улус шиптекчилеринин соңгулдаларынын Тыва АССР-ниң девискээринге 1965 чылдың декабрь 19-та болуп эрткен. Улус шиптекчилеринин соңгу-лдаларын түңнелдеринин дугайында ажилчы чоннар депутаттарынын районнар болгаш Кызыл хоорай Со-веттеринин куускомдарынын Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунга кирип протоколдарыга үндөшпөш, РСФСР-ниң районнар (хоорайлар) улус судтарынын улус шиптекчилеринин Тыва АССР-

ниң девискээринге болган соң-гулдаларына сонгучуларын иштин саанын 99,7 хуузу ба-ла-лашкында киришкен дээрди до-кылдыткан. Балдылашкында кириш-кен сонгучуларын 0,46 хуузу удуз бадыйлаан.
Күш чок деп санаан бөдөлөткөн-өр чок болган.
Хей-инти, организастаарында, ажилчы чоннар иштинелдеринден, хачаатыларын иштин хуралдарын-да улус шиптекчилеринге кандидат кылдыр депштиттерин болгаш ажилчы чоннар депутаттарынын

районнар, хоорайлар Советтеринин куускомдарынын Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунга кирип протоколдарыга үндөшпөш, РСФСР-ниң районнар (хоорайлар) улус судтарынын улус шиптекчилеринин соңгулдаларынын Тыва АССР-ниң девискээринге болган соң-гулдаларына сонгучуларын иштин саанын 99,7 хуузу ба-ла-лашкында киришкен дээрди до-кылдыткан. Балдылашкында кириш-кен сонгучуларын 0,46 хуузу удуз бадыйлаан.
Күш чок деп санаан бөдөлөткөн-өр чок болган.
Хей-инти, организастаарында, ажилчы чоннар иштинелдеринден, хачаатыларын иштин хуралдарын-да улус шиптекчилеринге кандидат кылдыр депштиттерин болгаш ажилчы чоннар депутаттарынын

Нина Петровна Поздеева — Тан-ды районун улус суду.
Долгар Бартаванова Ондар — Тес-Хем районун улус суду.
Хертек Шоокунович Ширин — Тожу районун улус суду.
Монгуш Кончукевич Далаа — Улуз-Хем районун улус суду, Шагаа-Аргынниң № 1 сонгулда округу.
Маады Матлаевич Ангырбан — Улуз-Хем районун улус суду, Көк-Чыраанын № 2 сонгулда округу.
Учкер-оол Чүдөк-оолович Саал — Эрзин районун улус суду.
Семсе Сереевич Монгуш — Кы-зыл хоорайнын улус суду, Чөөн та-лаанын № 1 сонгулда округу.
Иван Конратевич Нураев — Кызыл хоорайнын улус суду, № 2 Төп сонгулда округу.
Георгий Петрович Пашов — Кы-зыл хоорайнын улус суду, Барын та-лаанын № 3 сонгулда округу.

Байырлыг слёт

Дүүз республиканың хөгжү-лүш театрыга Тыванын аны-ктар организастаарынын 40 чыл оюнга турсааткан байырлыг слёт болган. Анаа ВЛКСМ Тыва обкомунун бирги секретары эл Ширини илгелки кылган. Слёттун киржикчилеринге ВЛКСМ Төп Комитетинин, СЭКП Тыва обкомунун чедир-геш байырлаан чомчала болгаш МАР-ың Убс-Нур, Баян-Өлгөй аймактарынын, Криво-ярск крайынын, Якут болгаш Бу-рат АССР-терин, Хакас болгаш Даг-Алтай автономун областар-

ның талааларынын удуруткулал-рын баа байыр чедиргилеэн.
Республика слётунга аралда-лыр, хоочун комсомолчуларын, улус ажил-агыймын анык мурнакчыларын, комсомол ор-ганлаштыларын болгаш аныктар коллективтериниң шаңаал, оларын күп-ажылды оонаал дегенде, СЭКП-ниң XXIII съездинге төлөтүп ужуражыр-ны биле, республиканын бүтү аныктарына кыйырынын слёттан хүтөп алган. Байыр-лыг келгенин сөдүдө улус көндөрт болган.

Мерген Осмаевич Влей — Чөөн-Хемчик районун улус суду, Ча-лаанын № 1 сонгулда округу.
Макар Хуртлекович Бай-Кара — Чөөн-Хемчик районун улус суду, Сут-Халдун № 2 сонгулда округу.
Иван Федорович Петухов — Лаа-Хем районун улус суду.
Борис Лопсанович Данды — Өвүр районун улус суду.
Александр Тимофеевич Солома-тов — Бий-Хем районун улус суду.

Улус шиптекчилеринге соңгулту-ганынын аразында хөргөңгөң-2 киж азы 11,8 хуу, СЭКП кежи-гүннери болгаш анаа кандидат 15 азы 88,3 хуу, партия кежигүнү авестер — 2 азы 11,8 хуу, моюн мурнууда улус шиптекчилер болуп чорбаванар — 7 киж азы 41,2 хуу болган.

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУ.

Халқий Клубга бажилары. Би
Хем болган Тес-Хем районларда
лаз клубтар, Бай-Тайга районда би
лиотекалар чоокку уеде боттарына
ажылдын чагыз-биле, аде тургуна
четпестерден азырылаш, эки аж
дыгларнын олдурунга кирен тур
рын чедиш азыр херек. Мычага
хамытын мурунда боттарынын

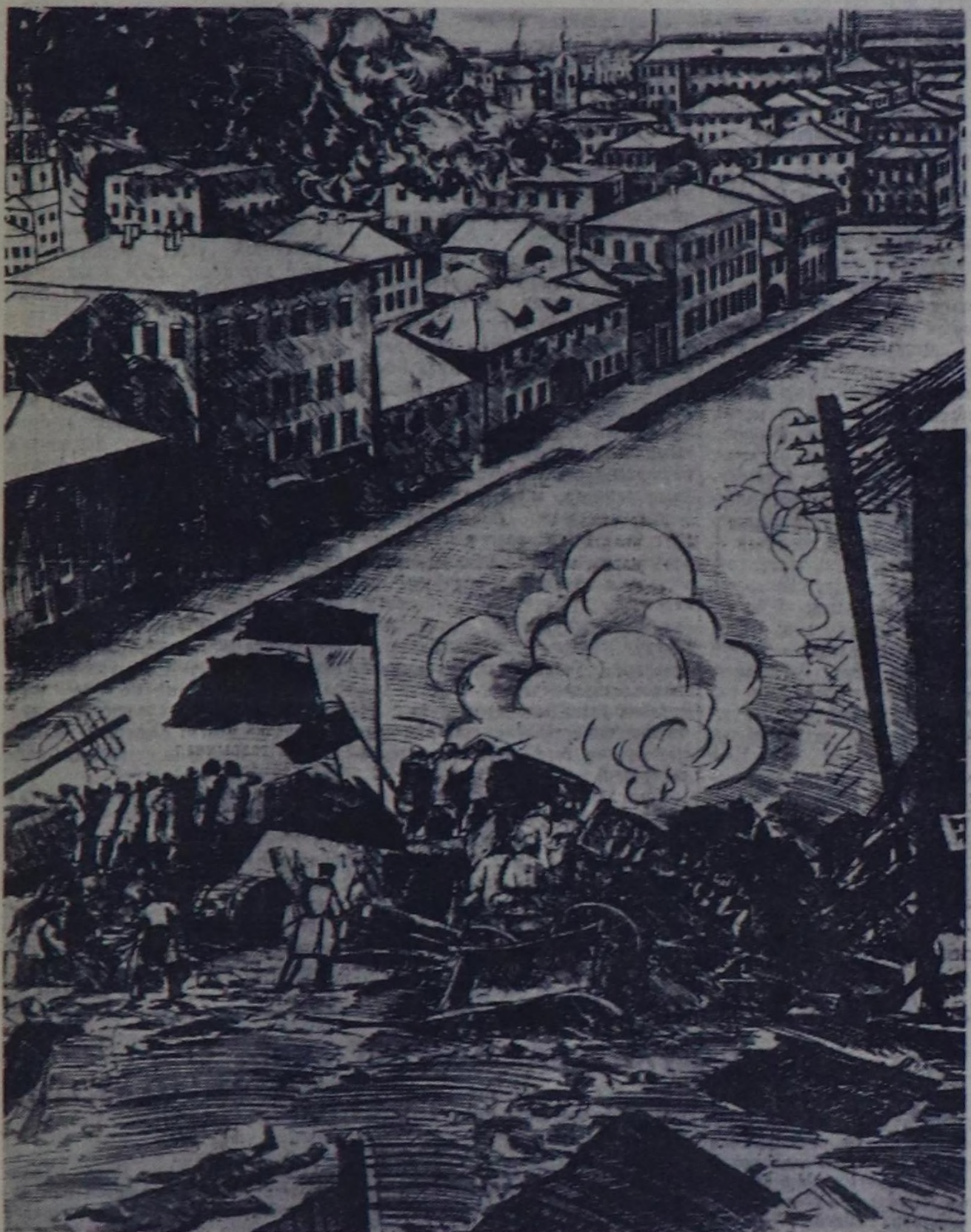
КЕЗЭЭДЕ ЧЫРЫП, КЕЗЭЭДЕ ХӨГЛҮГ, СОЛУН ТУРЗУН!

улустун чогаалыга бажыны ку-
тура ажылдакчылары-биле арт-
туурар семинарларын шынарын
дип, солун болуруп, кижилер
хөй ажиактыг чүүлдерин өөренип
таш турарын челип алып, клуб
гаш библиотека черлерин калы-
ла быжыглар.

СЭРП-ний XXIII съезидингид уш ай артак. Бу төсүгүл сүндүр култура ажалдагыларын чаа чединшиинеригд ужураадыш чаа салыгын сорууларга баагар ажиллаар, клубтарны, библиотекаларны чон ортугун ажил чондор талазы-быле партия органицияларынын даянгар баазаларга курулар херек.

П. САМОРОНОВ
Тыва АССР-ниң култур министриниң орадакчызы

ТУЛЧУУШКУННАРНЫҢ КИРЖИКЧИЛЕРИ САКТЫЫШКЫННАРЫН ЧУГААЛААН

Москвада ажылчынарның декабрь чепсек-
тиг тура хадышкыны эгелгэн хүнден бээр
(1905 чыл) декабрь 22-де 60 чыл болган.

(ЧЭТА)

**ТЕЛЕГРАФ МЭДЭЛЭП,
ДАМЧЫДЫП ТҮР**

Калбак чүүлдүгзүнүүшкүн

Даштыкырыккес-даа зур тургуннар паралазган. «Правданын» чүдүн бодунар аринмыштага бала паралаз. Итальянын созунары чүдүн узткаын тодагыр биле таймырларан турар. «Умита» созуунун чүдүн дошчулалын паралашмаан, өзгөргөн демдегдээли биле да: «Умита» уузуту тектинир-биле чалгыс ай хозеа-ришче таа кыгыгыры» чүдүн билжиттинген-дир.

Барым-герман хей-хей созуларан «Правданын» чүдүн тодагай таймырларан турар. Делинин паралазгазы чүдүн дутайыда дындагыларны көсүк чедеринге паралаз.

(СЭТА).

ВЬЕТНАМГА—ТАИБЫН

Вьетнам-биле эл-сеткил катты
ырылгазының норвег комитетин
ыйгырын ёзугаар Ослода амер
ачин черкиин мурвунга америк

СОВЕТТЕР БОЛГАШ АМЫДЫРАЛ ХАНДЫРЫЛГАЗЫ

лээн. Оон ыңай эш Самданның
жэни болза, Чадана кедэз Сов
магазинге хлебтиң болганчок үс
баэрин эки билдир, а ол хиреде те
чег албайн турар.

Бай-Тайга районнун «Тээли» со

нийтийн малы дээш дүн-хүн 1
вейн ажылап турарын эх С. Дорж
редакцияг бичжээ. Бичжээр
сагшн сайрын партия нөгөл тур
Ындыг турбууж, «Тээли» совхозт
дирекцияз, партия организаци
эц малагшн райдо баштаар чери па
тиляншн айтышкыннарын чепт
күүсеп турар. Црак оларлар
малчыннарга автолавлалар ай-ай
биле барбайн келжн. Шай, таалк
далган, тараа, хөргөлдэйн өскө-д

барааннарын салып алыр тээш, мал чынар 20—30 километр чөртөр чөрүп, Кызыл-Даг суурдан кээн барааннап ап турарлар.

Райно баштаар чери, оон дарга: А. Шойлаа малчынары утпай, автолавкалары үзүктөлүшкө чокка чорчуп турарын аш Додо

инийг төлээлэгчиднийг АНШ-т
резидентийн Джонсонга бээр-би
агаа дамчидын берген. Чагаа
угаалан турары болза:

дууг зүтэвчлэлийн бэрхээр болж
эрхэмжээг хялбарчлан, чөлөөт
хэрэгжмэл кинжлэрийн, чаш урууг
хэрхэмжээг хялбарчлан, чөлөөт
хэрэгжмэл кинжлэрийн, чаш урууг
хэрхэмжээг хялбарчлан, чөлөөт
хэрэгжмэл кинжлэрийн, чаш урууг

Болгарияны, Чехословакияны
болгаш өске-даа журттарнын ажы
чы чоптары Муруу Вьетнам
Советтарынын Наполеон Фронтун
тургусунаыдан бээр 5 чыл ою
ылдыгыт надионал хосталал

ИЛЗААЛАРНЫ ҮСКЕН

ДИПЛОМАТТЫГ ҲАРЫЛЗААЛАРНЫ ҮСКЕН

эп алган деп, АП агентидөл ды
дып турар. Бо шийтирчи Афри
ныс эп организациязынды ший
рин ёзуугаар хүлээп алган.

Өөрүшкүлүг дыштанылганың чери

Чурттуу бүгү республикаларында үш миллион чыгам совет хамаатылар болгаш даштынга хай санныг аалчылар Крымның курорттарына бо чылым кадымны божыктырып алган. Бо дээр эртен чыдаазында бары бир миллион кижи хай болган ол-дур.

— Мурнунда улуг помещиктерниң болгаш капиталистерниң амылап турганы кайгамчык дачалар болгаш онзагай бажынар, шаанда-ны хаанарының болгаш улуг княздарының одалары амылчыларның болгаш тарачыларның санаторийлери болгаш кадыкшылга черлери кылдыр амылап турган турмуру— деп, 45 чылдар мурнунда, 1920 чылдың декабрь 21-де В. И. Ленинниң ат салганы, РСФСР-ниң Улус Комиссариаттарының Чөвүлениниң Декретинде чугаалп турар.

Мурнуку үлөрениң чогуур маддэлериң өзүгар

алырга. Октябрь революциянының мурнунда Крым курорттарына 25 чыл дургузунда чүгө 360 муң кижи чоран: чыда-ла ортума-биле 15 муң хире кижи чоруп турган. Аңаа улуг княздар, чакан дачуметтери, фабрика ээлери, помещиктер, чимичи садыкчылар барып тургулаан.

Совет эрге-чагырганың чыдаарында магалыг чараш Ялта болгаш бүгү Крым эрентери амылчы чоннарның бирги чергелиг кадыкшылга чери алган. Чаа-чаа санаторийлер, дыштанылга бажындары, эмгелге черлери азул уген. Эмчээш-кинге байлак аргаларың ол кайгамчык черде кадыкшылганың 195 черлери келген кижиликтери өөрүшкү-биле хулээп ап турар.

Крымның курорттары улам чараш болгаш чаа-гайыды туттунган болуп бар чыдар. Ам кадык-шылганың чаа черлери, турист базаларың не-

мей туруп турар. Чөөн болгаш барымы таламы эрентерде 4—6 муң кижиге таарыштыр кадык-шылга хоорайыгаштарың туруп эгелзэн. Дыш-таныкчылар кышкы-даа үеде дайлагы зштип бо-лур черлери туруп турар. Санаторийлери эми-нигиңиң бирги чергелиг чүүлдери-биле дээрп турар.

Уругларның кадыкшылды божыктыларынга база Крым курорттарында хай чүүлдер кылдырып эгелзэн. Тоолда чүе дег ордулар, спорт черлери, школалар, лабораториялар дээр черле чүү чок дээр! Бүгү-эвгелдиг «Артек» дээр пионер лагери мырыңай таныттымгас кылдыр чаагайың бээр.

Крымның мурнуу эркинде баштайгы он алды — он сес кыт курорт бажындарың туруп эгелзэн.

М. ТУРОВСКИЙ.

ЭКИ ЭГЕЛЭЭШКИНИ ЭЧИЗИНИ ЧЕДИРЕР

(Бодалдар болгаш саналдар)

Хүреш. Бо дээр Совет Эвилелиниң азы-бүрү нацияларынның өзү-лүг национал спортунуң бир эң неперегей хеври. Хостуг, классик-тиг, тава, якут, бурят, казах, кыргыс дээр дыка хай национал хүрештер бар.

Делегетин, Европаның болгаш Олимпий оюннарның программасында кирип турар хостуг, классик-тиг хүрештер бистин чурттувуста непереп делгээр.

1960 чылды сактып олур мен. Хостуг хүрештин кызыл чаа-ла тыптып, баштайгы бажындарың кы-

лып эгелээшкниң чылы ол чүе. Ол үеде кызылдан кедээ ажал-агыг техникумга чаа-ла институт доо-лак комсомолчу анык ол Исал Хасанов амылап кирген. Ычан ол хостуг хүреш талазы-биле бирги разрядын турган. Удугаада хүреш-ке салым-чаалың болгаш мерге-жилдиг ол РСФСР-ниң зона талазы-биле маргылдааларында чедишкни-ниң кирип, «ССР-ниң спорт мас-тер» деп бекит атты чедип алган. Улуг спортчу чедишкниң чалгы-налган анык ол бодунуң техни-кумунга спорт секцияның ортаа-а-а, хостуг хүрештин пропаганда-ны аларган.

Секцияга кирип, он нарын, ча-раш, азыгар аргаларының ча-жылды өөренип алырын күзөн бо-дарың саны улам көвүдөп, хүреш-залы даскылап, бичелеп келген. Спорт мастери-биле танымал, он баштайгы «үренишкниң» өздү-диг канчаар чоруп турарын сонугай берим. Ийди тургаш:

— Ажы-биле чугааларга чоруп турарым бо тренер ажылы сеп-килмеге дыка-ла тааржып тур-магалыг кижилер. Хостуг-ла, ма-гал-лаа канчаар. Канды-лаа ар-галың көргүзгөң ол-ла дораан-ның ишгизип алыр—мөдөр болуру-га салымчы оолдар-дыр — дээр, удумчалыг: — Ийди ай бетке-диреш, деңиз азы-биле бот-бот-тарың аразында үш ууза маргыл-дааларың чоруттун. Түңгөл өөрчү-чү: 30 кижиңиң 20-ин үшүр раз-рядтын мөдөриң болу. Бо дээр баштайгы бажындар-дыр. Ийди, үш чылдар артын, ычан кеер силер, Тыяның анык мөдөриң спортчу-луг ареназың уруп, боттарың кичээңгейиң аргилтерлер. Ам кол кичээңгейи оолдарың ийди күш-күлүктүгү белекел даалгычыны-ның угулдарың тур мен. Мөге кижи чүгө азы-бүрү нарын, ча-раш, канчаар аргаларың ишгизип алгаш-ла, эске бүтүп уттур болза ол ыдыл-ла ырак барым шыаа-а. Он хою-даа, буу-даа, мойну-даа, бажы-даа кызыл, шыраак болу-журат. Шаа бо сорула-биле шта-га, шой кедериң спортчу азы-бүрү хевирлериң мергежиңиң оолдарың өөрдүп тур мен.

Кедээ ажал-агыг техникумунда

хостуг хүрештин секциясы ажитты-нан, ону спорт мастери кижи уду-тур турар деп меда хоорайың өө-релдиге черлериң, бодуруңгелер дораан-ла тарай берген. Хүреш сек-циясында кирип күзөннериң са-ны улам көвүдөп, ону хоорайың күш-культура бажынының бир өрөөнчиге шилчипкен. Шаа ыңчал-дыр хоорайың хостуг хүреш сек-циясы ажиттынып, ону база-ла аны-аг аңтузаст Исал Хасанов тренер-деп эгелзэн.

Хүреш, айлар артып, бодунуң мергежилдиг тренериң удугула-а-а-биле анык мөдөр спортчу мер-гежилдиги бекитип турган. Ам ха-ры-даа ийги разрядың-даа мөдө-ри тыттып, Абакан, Минусинск, Черногорск хоорайларың коман-далары-биле эш-хузуңуң ужура-жыкшынырыңа айттың, олар-ны-биле ачыр-дачыр хүрежиң ту-рар аларган.

1962 чылдың күзү. Найысылда кызылдан хөгжүм-шиң театрыңа РСФСР-ниң түңгөл оюнга кирип-чир дээр, хостуг хүреш талазы-биле Сибирь зоназының бирги дээр маргылдаа болуп эркти. Аңаа Омск, Томск, Иркутск, Кемерово, Хакас об-ластар болгаш Алтай, Красноярск крайлардан анык Тыл АССР-ниң чыныгы командасы бир-ле дугар кичириң республиканың спортчу аммыралыңа, ылангы хостуг хү-решти, ону ийди-сайырадыңа улуг болушкун болган. Устүдө алааның чыныгы командаларың составы колдуңда-ла спорт мас-терлериң тургустунган. Оларың байлак дуржулалыг техникаңың спортчу бекит даалгычыңың азыгар, бодамчалыг хүрежиң көөргө, сүргенч-лаа, чараш-лаа.

Команда азы-биле кызыл-ла улуг чедишкниң болза-даа, ийи-ча-гыг мөдөр багай эвес түңгөлдериң көргүскөн.

Удугаада № 2 школага, кедээ ажал-агыгын № 3 профессиона-л-тектиник училищезиңе хостуг хүрештин секциялары тургустунгу-лаан. 1963 чылда эгелзеп хостуг хүреш талазы-биле республиканың чыныгы командасы Сибирь талазы-биле зона маргылдааларың докта-мал кичириңиң аларган.

Спорт мастери Исал Хасановтун

эргени салганы бичиң секциясында республиканың спортчу алдарың төлөтпн-биле камгалд турар бирги разрядтын мергежилдиг анык мө-дөри кичириңиң. Оларың аразында: «Тилдиге» совхозтун ме-ханізатору Федор Ондар, «Сүт-Хал» совхозтун чал амың Оржак Эрес-ов, Кызылдың № 2 школаның өөреникчиси Михаил Оли, Кедээ ажал-агыг техникумунуң сургул-дары Адым-оол Араптан, Булак Ла-чымы болгаш өскөдөр-лаа бар. Ам бис-тин республикада чүгө хостуг хү-реште бирги болгаш ийги разряд-тын 72 мөдөри бар.

Чыныгы команданың кичириңиң Федор Ондар Сибириниң хостуг хү-реш талазы-биле маргылдааның бодунуң деңизинге ийги чери эгелзеп, улуг спортчу чедишкниң болган. А Михаил Оли бо чыныг Удугаа-да хоорайга болуп эркти Си-бириниң болгаш Ыраакы Чөөн чү-түтүн талазы-биле спортчу «Урожай» эки-тура спорт ийитилеңиң мар-гылдааның үшкү чери эгелзеп. Хостуг хүрештин бирги разрядчы-ны «УТК 25 чылы» совхозта ком-сомол комитетиниң секретари Биче-оол Монгуш-оол Сибирь улау-тары-ның национал хевир талазы-биле спортка кызылдан киришкен брут хүрешке чемпион болуп, шугу-л уген. № 2 школаның доогузчуу бирги разрядчы Долзатма Дандар-оол шериңе баргаш спортчу мергежи-лиң удумчалыг, «ССР-ниң спорт мас-тери» деп атты чедип алган.

Бо бүгү эки-ле-дир, харың. Ы-чал-ла-да спорттун бо хевирин улам ийди сайырадыңа моо-дальгыг чептериниң чугаалаа эки.

Бирээде, спорттун бо хевиринге республика-даа, хоорай-даа маргыл-даалары чүгө чылдың ужу-бажы-да болулар. А мындыг байдал рес-публиканың спорт ийитилеңиң удугу-чулары В. Юрьев, Ю. Миль-ников, Н. Бакусти оларны дүвөр-пейиң келген.

Ийде, бөш чыл буруңга эге ба-зым кылып, мөдөриң белекел кел-ген хоорайың хостуг хүреш сек-циясы болушкун амылап биеги-ле-дир. 1963 чылда эгелзеп хостуг хүреш талазы-биле республиканың чыныгы командасы Сибирь талазы-биле зона маргылдааларың докта-мал кичириңиң аларган.

Спорт мастери Исал Хасановтун

мөдөр болгаш албакын эске-да кичириңиң орунунан.

СФЭП. (СЭТА). Клен «Дива-моушун» футболистерниң ийи ду-гаар ойналымы Перник хоорайга болган аңаа кичириң тус черде «Минер» деп команданы 2:0 сага уткан.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

Күш-культура болгаш спорт

ТА.Л.И. (СЭТА). Хал-шыдыраа талазы-биле чурттуг чемпионды-га декабрь 20-де 17-ги салымчы болган. Чемпионатың мурнунда бо-лур түрү кижи ол салымга чор-ап ойнаптар. Штейн-Хасиниң, Полугаевский — Быховский, Та-йманов — Сахаровту уткан алган. А Суэтин Васюков-биле хайымнашкан. Лешенки Бахманга уттурган. Ми-кенас — Оснос болгаш Корной — Бронштейн оларын салым ба-за хайым болуп доогузуган. Керес бодунуң Ляванки-биле салым ойнаптарган. Керес улам амыр-аңа. Губель — Фурман, Кузмин — Сметин оларын салымдарың база ойнаптарган.

Мурнула чылдың кижи-лер чоруп турар. Штейн—12,5 салым, Полугаевский—12, Тайманов—11,5 болгаш Суэтин—10,5. ФУТБОЛ

А.Л.Ж.Р. (СЭТА). Алжир хоорай-да, уузе долдур олургулапкан

РЕСПУБЛИКАНЫ ХӨГЖҮМ-ШИ ТЕАТРЫНГА

бо чылдың декабрь 31-де болгаш 1966 чылдың январь 1-де

БАЛ МАСКАРАД

(Ойнап халгээшкни)

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.

Касса декабрь 21-ден эгелзеп амылаан, эргениңиң 10 шакта ажиттынар. Коллективтүг чагыларың хулээп ап турар.

Редатор Н. Н. КУДАНИ.

БАЛ МАСКАРАД

болур. Программага: концерт, танцы, эң анык костюм тептер дээр спектакль, чүд бүр ойнар, аттракционнар, маскалар, лотереялар ойнашкынары.

Бал кежээниң 8 шакта эгелзеп.